

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

محمد هارون خیل شعشی

۲۱ اکتبر ۲۰۱۱

د علي محمد مُخلص عرفاني فرهنگ

د
محمد هارون خیل شعشی
لیکنه او خپرنه
۱۷

۳۳- جلال او جمال :

د جلال او جمال ټکي پر عامو خبرو سربېره، د تصوفي او عرفاني سالکانو په لیکنو او بحثو کې هم، خورا زیات تر سترگو کیږي .

جلال په لغت کې زړښت، لوبښت، لوروالي، سترتوب، پرتم، شان، ددبې او عظمت ته وايي ۱ . جمال، له لغوي اړخه ښایست، ښکلا، ښایسته کولو او ښکلي کولو ته وايي ۲ .

جلال او جمال د لوی څښتن دوه نه بېلابېلې صفتونه دي . عارفانو په لنډه توګه، جلال د حق تعالی د قهر او غضب صفتونه یا د انسان د نفساني او شیطاني فکر صفتونه ګڼي دي ۳ . په دې ډول، هر هغه څه چې د الله تعالی مهابت او صلاحیت؛ لوی والی او ستروالی څرګند کړي، د جلال صفتونه دي . زلزلې، سپلاوونه، اورونه او داسې نور طبیعي او انساني ناورینونه د خدای تعالی د جلال صفتونه دي . دا صفتونه د خدای تعالی د بې ساري توب او لاشریکي روښانه ښې نښې دي . په دې صفتوکې د حکمتو او اسرارو لویې خزاني پټې دي . د عارفانو په باور، انسانان په خپلې محدودې پوهې او کمزوري عقل، نه یوازې د خدای (ج) د هیڅ پرېکړې او هیڅ پېښې مخه نسي نیولای؛ بلکې د هغو له پېژندنې هم بې وسه او عاجز دي . جمال، د جلال پر خلاف د خالق تعالی د رحمت، شفقت، کرم او مهربانۍ یا د انسان د ملکې او روحاني خاطر صفتونه دي ۴ . لوی څښتن د دغو صفتو پر بنسټ انسان ته مینه، دوستي، عاطفه او نور لوړ خوږونه او احساسات ور بخښي؛ د کایناتو پر ټولو موجوداتو د

رحمت او کرم باران اوريې؛ ښکلا او ښايست رامنځ ته کيې (کوي)؛ او په طبيعت کي هرڅه ته د خپل ذات په انوارو او جمال سره، نور او ښکلا ور بخښي .

زموږ د مبتکر او مفکر عرفاني شاعر، علي محمد مخلص، په ديوان کي د رب جليل د جلال او جمال صفتونه په ډېري نازک خيالي او ژورتوب سره، تصوير سوي دي . هغه په يوه غزله کي، دلوی خالق د جلال او جمال صفتونه، هر يو په جلا جلا توگه داسي راپېژني :

داجلال، جمال دحق د ذات صفات دي

گهي موج يي د جلال گه د عطف

گل احسان يي د جمال په موج ښکاره شي

د جلال موج يي د شر د چاه مجوف

په بله غزله کي، جلال او جمال د حق تعالی د بي مثله بحر دوي څپي گني؛ اولي څپي ته د جلال څپه وايي، چي ارواي اخلي؛ او دوهمي ته د جمال څپه وايي، چي هر څه ته ژوند او اروا ور بخښي . د مخلص له عرفاني او فلسفي جهان بينی سره سم، د جلال موج د جمال تر موج مخکي پيدا سوي دی (ځينو عارفانو د جمال موج د کایناتو د پیدایښت سوب گڼلې دی .) مخلص، په دې بيتو کي، د جلال او جمال د څپو، فلسفي اړيکي داسي بيانوي :

اول موج يي جان ستان دی

لوی درياب عظيم، مهييه

بل دوهم موج يي جانبخش شه

دی صانع درياب عجيبه

جان ستان موج يي جلال دی

جمال موج جانبخش نجيبه

په يو بل بيت کي، دې عرفاني او فلسفي واقعيت ته گوته نيسي، چي دحضرت انسان وجود په خپله، د الله تعالی د جلال او جمال د څپو تر ټولو روښانه نخښه ده؛ ځکه په همدې اشرف المخلوقات کي، دکایناتو گرده اسرار او رازونه نغښتي دي . د ده په عارفانه کلام کي راغلي دي :

د انسان صورت مظهر د د وارو صفت

ځکه نمر زره گه ونيسي کسوف

د قبض او بسط عرفاني مسأله هم د مخلص د نظريو له مخي، د پروردگار د جلال او جمال موجوده دي .

د ده بيان دی، چي وايي :

قبض و بسط دي دجلال، جمال موجوده

دغه زره گه پر تازه سي گه جفوف

په يوه ښکلې بله غزله کي يي، د پروردگار د جلال او جمال صفتونه د « وحدت الوجود » په يوه خورا

ژور فلسفي انځور کي داسي بيان کړي دي :

جلالي صفت دي ونيوه شوي زهر

د جمال ظهور دي ونيوه دوايي!

ځای حيوان نفعه رسان شوي په جهان کښي

چري شېر، مار و لرم شوي اژدها يي!
کله بد صورت ونيسي مخ څرگند کړي!
چري ښه صورت قبول کړي دلرېا يي!
چري دين ته پرورش ورکړي عمر شي!
چري سخت ابوجهل د دين اعدا يي!
دادي واره د جلال، جمال مظهر دي
ته په ذات بي چون، بي مثله، بي نمايي!

مخلص، په يوه بله غزله کي، د جلال او جمال عرفاني مسأله، د انساني خو يو له زاويې څخه څېړي ؛ او

د ظرافت په يوه بي ساري انځور کي بي داسي بيانېي :

د جلال امواج د نفس، شيطان وسوس شه
د ملک د روح خاطر دليل الهام ته
د جمال ظهور ملک، ارواح دئ واره!
زړه هر دم په دم لېږي دارالسلام ته
د جلال ظهور د نوس، شيطان عالم شه
يو گناه ته ولېږي بل و حطام ته
چي په نغوته د جلال دئ کښته ولاړ شي
د جمال په امر دى څېړي و بام ته

لمنليکونه

۱ عميد ۱: ۸۲۱ - ۸۲۲ ؛ Wehr 129.

۲ عميد ۱: ۸۲۵ ؛ Wehr 137.

۳ بريلوى، « اصطلاحات صوفيه، » نفحات الانس ۹۱۵ .

۴ بريلوى، « اصطلاحات صوفيه، » نفحات الانس ۹۱۵ .

پاته لري